

NEVJESTINA ŠKRINJA

BRANKA VOJNOVIĆ
Etnografski muzej
Iza Lože 1
21000 Split

UDK 392.51+398.344
Izvorni znanstveni članak
Original scientific paper
Primljeno: 22.XII.1995.

Nevjestina škrinja, kao dio miraza, prisutna je u sklopu tradicijskih običaja (otkup i svečani prijevoz), kao i u arhivskim zapisima nekih jadranskih gradova XVI. do XIX. st. (popisi dotâ i kućnih inventara), te u recentnim (terenskim) podacima s područja Dalmacije. Jadranski se tip škrinje, u pojednostavljenoj varijanti, zadržao u perifernim područjima još dugo nakon pojave novih tipova namještaja u gradskim centrima.. Iako je funkcija spremnice za pohranu i prijenos miraza tek jedan od načina njene uporabe, pojam škrinje ostao je do danas poistovjećen s mladenkinom opremom.

Mlada neve prela, tkala,
svakoga je darovala;
sama sebi ostavila
punu škrinju do pokriva.
(Svatovska pjesma u Konavlima)

Poznata još iz prapovijesnih civilizacija, škrinja (lat. *scrinium*) je uvijek bila mjesto za pohranu i čuvanje nekih dragocjenosti; posvećenih predmeta, nakita, novca ili odjeće. U svakom slučaju ona je pružala zaštitu i sugurnost pohranjenom sadržaju.

Riječ *skriña* (škrinja) u značenju spremnice za blago i dragocijenosti, nalazi se u svim slavenskim jezicima, kao i u mađarskom, rumunjskom i albanskom. Zabilježena je njena upotreba za označavanje Kovčega zavjeta u Sv. pismu (škrinja od zakona ili uvjeta), ponegdje i za mrtvački odar (sanduk, lijes), kao i za opremu mladenke (Rječnik JAZU, 1955). Kako je bila riznicom najvrijednijega blaga neke zajednice, kao npr. škrinjica Poljičke republike u kojoj se čuvao Statut, tako ju je posjedovala i gotovo svaka pojedinačna obitelj. Nevjestina je škrinja ona u kojoj mladenka odnosi svoju opremu (miraz, *dotâ*) i time odlazi iz roditeljskoga doma u kuću mladoženje. Kao svadbeni predmet kojim se naglašava prelazak mladenke u drugu kuću, nevjestina škrinja poznata je gotovo na cijelom području Hrvatske. U našoj tradicijskoj kulturi ona je, uz preslicu, jedan od najraširenijih atributa žene-domaćice.

Jadranski tip

Škrinje načinjene od tesanih dasaka uglavnom su rasprostranjene na području sjeverne Hrvatske. Služile su za čuvanje ruha, za spremanje žita i sjemenja ili za čuvanje i miješanje kruha. Škrinja namijenjena

čuvanju ruha bila je jedan od najvažnijih predmeta kućnog inventara (Domaćinović, 1977).

Za razliku od ovoga tipa škrinje koji pripada slavenskome kulturnome inventaru, na području južne Hrvatske susreće se onaj mediteranskoga izvora. Plohe su načinjene od cjelovitih komada drva, a spojene međusobnim nadopunjavanjem zubaca bočnih stranica (*vez na pero*). Imaju redovito ravan poklopac, niske nogare u obliku vrlo stiliziranih lavljih šapa, te rezbarenu prednju plohu. Neki primjerci (npr. iz zbirke Etnografskog muzeja u Splitu) imaju oslikanu unutarnju stranu poklopca, sa ogledalom u središnjem udubljenju. Rezbareni i manje slikani motivi su stilizirane vaze ili košare s cvijećem i lišćem, ptice, čempresi, kuće-kule, te neki geometrijski ornamenti. Kako se ove škrinje odlikuju tipičnim načinom konstrukcije i ukrasnim motivima, a rasprostranjene su uglavnom na jadranskome kulturnome području (tako zadiru i dublje u dinarski krug) mogu se odrediti kao jadranski tip.¹ Prema dosadašnjim saznanjima čini se da je ovaj tip škrinje bio naročito rasprostranjen u Dalmaciji.²

V. Han smatra da se radi o posebnome tipu škrinje koji ne ulazi ni u jednu stilsku kategoriju umjetničkoga zanatstva zapadne Europe. Također, nema analogija u općoj tipologiji europske škrinje, a njihova se dekoracija ne može svrstati u niti jednu stilsku kategoriju europskoga namještaja (Han, 1960: 35-36). Ove škrinje nastale su u razdoblju od XVII. do XIX. stoljeća, a one oslikanoga poklopca krajem XVIII. i početkom XIX. stoljeća. Kako su se koristile u gradovima duž jadranske obale, gdje su gotovo potpuno istisnule barokne varijante, vjerovatno su rad domaćih majstora (isto).

Milovan Gavazzi spominje ove škrinje odnosno njihov rezbareni ukras prednje stranice, kao import iz Italije, koji je u jadranskim selima i

1 V. Han naziva ovaj tip škrinje "primorskim".

2 Trebalo bi dalje istražiti Istru i sjeverno Primorje.

gradovima mogao biti uzorkom za domaću proizvodnju (Gavazzi, 1944: XVII).

Razlike u konstrukciji i obliku, rasprostranjenju i podrijetlu jasno ukazuju da su škrinje od tesanih dasaka i jadranske škrinje dva različita tipa. Pa ipak njihovo značenje u odgovarajućim sredinama gotovo da je podjednako. Različito oblikovana nevjestina škrinja ima točno određenu ulogu u svadbenim običajima i u životu žene, kao njeno nasljeđeno vlasništvo.

Škrinja u svadbenim običajima

Škrinju od tesanih dasaka najčešće je nasljeđivala djevojka od majke ili bake, da bi u njoj prevozili darove i miraz u mladoženjinu kuću. Nakon svadbe ona je stajala uz postelju vlasnice ili u sobi bračnoga para, te je čuvala svo blago jedne obitelji. U združnome domu svaki je bračni par posjedovao svoju škrinju (Domaćinović, 1977: 28).

Običaj po kojemu ženska djeca ne nasljeđuju roditeljsku ostavštinu očuvan je kod Južnih Slavena kao jedan od načina održavanja kućne zadruge. Umjesto nekretnina djevojka je prilikom udaje dobivala miraz u ruhu, nakitu i sitnome blagu. U vezi s tim nastali su kod vjenčanja običaji otkupa škrinje i pregleda mladenkina ruha (Koludrović, 1953).

Tako je npr. u Istri važan onaj momenat u svadbenoj ceremoniji kada se škrinja prenosi iz mladenkine kuće u kuću mladoženje. U Buzeštini je to tzv. *dovoz banjka*. Škrinja se vozi nekoliko dana prije svadbe, a prevoze je mladoženja i netko od njegovog užega roda. Nastoje je prevesti u tajnosti, ponekad i noću, kako im seoski momci ne bi pregradili put. Također trebaju paziti da mladići ne ukradu nešto sa kola u kojima je škrinja, jer će i za to tražiti otkup. Ponegdje u Istri, prije odvoženja škrinje, mladenci lome preko nje kolač, a onaj tko odlomi veći dio biti će u braku gospodar (Mikac, 1977).

U Orebićima na Otoku Korčuli, škrinju su nosili četiri mladića u veseloj svadbenoj povorci. Tako bi se svati častili, odmarali, pjevali i svirali, ali se škrinja nije smjela spustiti na tlo sve dok ne bi došli ispred mladoženjine kuće. Tada bi oko nje zaplesali, zatim bi je otvorili i u nju bacali novac ili robu, a tek potom unijeli u sobu (Fisković, 1971: 286).

Nevjestina škrinja potvrđena je i u svadbenim običajima u Konavlima i Župi Dubrovačkoj. Ovdje se spominje i naziv *skrinonoša* za čovjeka ili za cijele svatove koji prenose nevjestinu škrinju (Rječnik JAZU, 1955). Za Konavle je zabilježen običaj da dječak iz nevjestine kuće sjedi na škrinji i traži za nju otkup (Bogdan-Bijelić, 1930: 127).

U (gornjim) Poljicima je također zabilježeno da sestra nevjestice sjedi na škrinji i traži da je otkupe prije nego je odvedu. Zatim se dvije škrinje svečano voze na kolima kroz selo, tako da ih mogu svi vidjeti (Ivanišević, 1987: 472).

U okolici Sinja se na dan uoči vjenčanja prenosila mladenkina roba u jednoj ili dvije škrinje. I ovdje je bio poznat običaj simboličnoga otkupa škrinje od djeteta ili djevojke iz nevjestine kuće. Kada se škrinja s mladenkinom odjećom i ostalim suknenim i platnenim predmetima postavi

na kola, nevjesta preda ključ djeveru, a on poslije mladoženji (Miličević, 1967-68: 442).

Razgledavanje mladenkine opreme, donešene u škrinji vršilo se po dolasku nevjeste u kuću mladoženje. Trag toga postupka prepoznaje se danas i u gradovima; nevjesta rado pokazuje poklone i nove predmete koje će koristiti u budućemu bračnome životu.

Neki akvareli Z. Borelli iz fundusa Etnografskoga muzeja u Splitu, nastali 1926. i 1935. godine, koji ilustriraju svadbene običaje prikazuju između ostaloga i mladenkinu škrinju. Ona se pojavljuje u prizorima s deskriptivnim naslovima: *Poslije zaruke zaručnica daruje svekru bičve, Svatovi u Konavlima* (svadbena povorka) i *Mlada pokazuje drugaricama prćiju*. Četvrti akvarel, bez popratnoga teksta, prikazuje djevojku, vjerovatno nevjestinu sestru, kako sjedi na škrinji i čeka otkupninu.

U romantičnoj interpretaciji simboličkoga značenja ornamentike, N. Bruck Auffenberg posredno govori i o važnosti škrinje kao svadbenoga predmeta. "Ornamentika ovih kovčega - struci ruža ili busenje u loncu, jele ili čempresi i ptice, obilježja su slavensko-turskoga (začarano stablo) i po svemu nas upućuje, da su to kovčezi za nejestu. Ružin struk znači uvijek svadbu, a ruža zasađena u loncu neubratu mladu djevojku, nevu. I mlada je jelica simbol djevojaštva, koji u istom značenju češće dolazi u narodnim pjesmama. U slavenskoj je ornamentici podati ptici isto značenje, koje i Venerinoj golubici, ili ju je uzeti kao vijesnicu s porukama: stablo i ptica zajedno predstavljaju sliku mladahna života i sretne vijesti s novoga ognjišta. Hram, na drugom kovčegu znači blagoslovnu plodnost braka. (Po priopćenju gospođe Belović-Bernadzikowske)" (Bruck-Auffenberg, 1912: 60).

Škrinja kao spremnica za prijenos nevjestinoga ruha najčešće se spominje u opisima hrvatskih svadbenih običaja zabilježenih na pojedinačnim lokalitetima. Navođenjem samo nekih od mnogih primjera iz dostupne etnografske građe možemo potvrditi njenu učestalost u našoj tradicijskoj kulturi. No pored prisutnosti u ruralnim područjima, škrinja se također spominje u arhivskoj građi nekih jadranskih gradova.

Arhivski izvori

U objavljenoj arhivskoj građi škrinje se javljaju uglavnom u popisima nevjestine opreme (*dota*, miraz) ili u popisima kućnih inventara.³

Tako se u tri od ukupno pet isprava o mirazu iz Kaštel Gomilice, s kraja XVIII. i prve polovice XIX. stoljeća, navode škrinje u preciznome popisu cjelokupne nevjestine opreme (Koludrović, 1953).

U popisu kućnoga inventara jednog kaštelanskoga seljaka iz 1740. godine navodi se sedam škrinja od orahovine s ključevima (Koludrović,

3 Prema kazivanju S. Braice u srednjovjekovnim statutima na Jadranu (koje je on imao prilike pregledati) ne spominje se nevjestina škrinja, iako se na mnogo mjesta raspravlja o mirazu.

1963). Ove rezbarene škrinje upotrebljavale su se po cijeloj Dalmaciji još od renesanse, a svoj vrhunac dostigle u razdoblju baroka (isto).

Popisi djevojačke opreme u Starom Gradu na otoku Hvaru iznose podatak da sve udavače u XVIII. stoljeću imaju škrinju u svojoj doti. U XIX. stoljeću umjesto škrinje djevojke donose komode (Bezić-Božanić, 1992: 78). Dota koja se nosila sredinom XVIII. stoljeća u škrinji spominje se još u ispravama XVI. stoljeća na otoku Hvaru, a sam običaj zacijelo je i mnogo stariji (isto). Tako je svaka hvarska kuća u XVII. stoljeću imala škrinje u kojima se držala odjeća, posteljina, vrijednosni papiri, ponegdje i knjige ili hrana. One su također služile za sjedenje ili manje za spavanje, te su se pokrivala posebnim pokrivačima (Bezić-Božanić, 1988: 283).

Na otoku Visu u XVII. i XVIII. stoljeću zabilježene su rezbarene i obojene škrinje, u kojima se spremao miraz (Fisković, 1968: 229). Izrezbarene škrinje u kojima su nevjeste donosile tijekom XVIII. stoljeća svoj miraz, bile su slične onima rasprostranjenima duž jadranske obale, a u viškim su se kućama zadržale sve do nedavno (isto).

U splitskim inventarima XVI, XVII. i XVIII. stoljeća škrinje se najčešće spominju pod nazivom *cassa* (Božić-Bužančić, 1982). One su još uvijek brojne u XVIII. stoljeću, kada se sve češće javljaju *kredence* i ormari. Sada se u škrinju pohranjuju svi mogući predmeti kućnoga inventara (knjige i arhivalije), ali se u njoj također nosi i pohranjuje nevjestina miraz. Tako Marijeta, kći pjesnika Kavanjina, donosi svoj miraz u dvije škrinje od orahovine ukrašene intarzijom, a procjenjene na 152 lire (isto: 36).

Pored spomenutih škrinja u kućama plemića i bogatih građana, u domovima običnih građana i pučana Splita u XVIII. stoljeću, škrinja je bila jedini i najčešći spremišni prostor. U težačkim kućama XIX. stoljeća one su bile rezbarene, iako u tom razdoblju nema takvih napomena u inventarima (isto: 51).

U opisu vjenčanja u splitskim varošima (izvedenoga iz arhive Etnografskoga muzeja u Splitu) za razdoblje od sredine XIX. do sredine XX. stoljeća, također se ne spominje nevjestina škrinja. Dota se prenosila u velikim *kontstrama od lušije*, koje su svečano odjevene žene nosile na glavi (Braica, 1994).⁴

Inventari šibenskih kuća od XV. do XVII. stoljeća spominju škrinje načinjene od različitih materijala i veličina. Kao najstarije pokućstvo škrinja se navodi u svakom popisu miraza (Perić, 1955). U njoj je nevjesta nosila u svoj novi dom sve svoje pokretnine. Škrinje su bile predvođene naročitom stražom u svatovskoj pratnji, te su se na svečani način prevozile u kuću mladoženje. U jednoj bogatijoj kući XVII. stoljeća bilo je oko dvadeset škrinja različitih veličina (isto).

4 U Orebićima su se osim okićene škrinje sa dotom iz kuće mladenke nosile i tri košare (*kofe*) sa darovima, što će ih nevjesta darivati svatovima i rodbini (zabilježio C. Fisković).

Dotalne isprave iz XVIII. i početka XIX. stoljeća iz Kastva i Kastavštine na kraju popisa redovito spominju škrinje. Već Valvasor, krajem XVII. stoljeća bilježi običaj da se u Kastavštini djevojka *dotā*, njena se dota sastoji obično od škrinje koja je napunjena prema mogućnostima starijih (Matejčić, 1968).

Prisustvo škrinje u navedenim jadranskim naseljima i gradovima, od renesanse do prošloga stoljeća, potvrđuje je kao svadbeni predmet koji se koristio za pohranu nevjestine opreme. Na urbanim područjima, gdje je bilo više imućnijih obitelji, škrinje se češće javljaju u većem broju unutar jedne kuće, te se koriste kao lijepo oblikovano pokućstvo.

Noviji podaci⁵

Postojeća zbirka škrinja u Etnografskom muzeju u Splitu, sakupljena od oko 1920. godine, praćena je, nažalost, vrlo oskudnom dokumentacijom.⁶ Samo manji broj primjeraka ima oznaku nalazišta, a posve iznimno i dataciju. Najstarije su one iz XVIII. stoljeća, a zabilježeni lokaliteti su Sinj, Zadar, Lokva Rogoznica, Jesenice (Poljica), Solin, Boka Kotorska, okolica Omiša, Makarska i Split.

Još u drugoj polovici XX. stoljeća, po konobama i drugim gospodarskim zgradama, mogle su se u Dalmaciji pronaći jednostavnije škrinje skromnoga ukrasa. Iako one više nisu bile u nekadašnjoj funkciji, sjećanja na nevjestinu škrinju ostala su i danas vrlo živa.

Škrinju sa sedlastim oblikom poklopca tzv. *baul* donijela je kao dio dote Marija Brajević. Ona se udala 1912. godine i prešla iz svoje kuće u splitskom Velom Varošu u kuću Duplančić.⁷ Stariji stanovnici Splita uglavnom se sjećaju ovoga oblika škrinje kao *baula* koji se nosio u dotu, a u kojemu se čuvala roba. I onda kada je u kući postojao ormar, *baul* je služio za čuvanje svečane odjeće, koja se nije koristila svakodnevno.

U Primoštenu kod Šibenika je još 1949. godine postojao drvodjelac koji je za potrebe seljana izrađivao manje škrinje od jelovine, sa urezanim ornamentom košarica sa cvijećem (Koludrović, 1963).

U Gdinju, zaseok Visoka, na otoku Hvaru zabilježena je 1986. godine škrinja s plitko urezanim motivom čempresa i košarica s cvijećem. U

5 Navedeni podaci su uglavnom moje terenske zabilješke dok je manji dio izveden iz fototeke Etnografskog muzeja u Splitu.

6 Zbog nedostatka prostora i loših uvjeta za deponiranje ova dragocjena zbirka nepovratno propada. Uz nedostatak odgovarajuće dokumentacije to vodi potpunom uništenju ovoga dijela naše kulturne baštine.

7 Baul je 1994. godine otkupljen za Etnografski muzej u Splitu.

Velom Grablju je 1965. zatečen primjerak s urezanim i obojanim stiliziranim biljnim motivom. U Vrboskoj je 1990. fotografirana škrinja s bogato rezbarenom prednjom stranicom istim tipičnim motivima.

Na otoku Lastovu fotografirana je 1965. godine škrinja s plitko urezanim motivima i s novijim lokotom. Vjerovatno je još tada služila kao spremnica, a njen ključ nosila je sa sobom žena-domaćica. Sličan ukras prednje stranice, stilizirane košarice s lišćem i cvjetićima unutar trostranoga okvira, ima škrinja zatečena 1989. godine u Lombardi na otoku Korčuli (kuća Roka Kriletića Jordesca).

U Dugopolju je 1965. godine snimljena škrinja i posebno prednja stranica ukrašene na identičan način: plitko urezani motivi košarica s cvijećem unutar četverostrana okvira.

U Poljicima je 1988. godine snimljena škrinja s obojanom prednjom stranicom. U Zvečanju je, iste godine, nađena u konobi Jakova Miličevića škrinja sa urezanim ukrasom prednje stranice. Donijela ju je u kuću kazivača njegova prabaka. Marinko Gale iz Blata na Cetini imao je jednostavnu neukrašenu škrinju zeleno obojanu, koju je njegova majka donijela u dotu 1927. godine. Sjeća se da su se izrađivale škrinje od orahova drveta ukrašene cvijetovima, te da su se bojale. Kazivač je 1953. godine izradio svojoj ženi manji *baul* sa zaobljenim poklopcem. Ivan Stanić iz Trnbusa ima neukrašenu zeleno bojanu škrinju, ravnih linija, koju je njegova majka donijela u dotu.

U selu Pribude kod Muća, zaseok Šerići, zatečena je 1989. godine škrinja oslikana žutim linearnim motivima. Druga neukrašena i jednobožno bojena škrinja još uvijek je služila za čuvanje nekih dijelova ženske narodne nošnje. U Potravlju kod Sinja, Ljuba Kotromanović (rod. Glavurdić) donijela je u dotu dvije jednostavne i neukrašene škrinje, koje je izradio neki majstor iz Bitelića.

Prognanica iz Vrlike potvrdila je 1994. godine da su se za svadbu nosila dva kovčega iz kuće mlade napunjena odjećom i manje posteljinom. Ovi su kovčezi bili ravnoga poklopca, na niskim nogama, a ukras je bio *mrčen* ugljenom.

Zaključak

Dugovječna i široko rasprostranjena škrinja bila je sve do nedavno poznata u Hrvatskoj, kao omiljeni dio nevjestine opreme. Funkcija spremnice za pohranu i prijenos miraza zabilježena je za škrinje od tesanih dasaka i za jadranski tip od cjelovitih stranica, odnosno za oba osnovna oblika škrinja poznatih u našoj narodnoj umjetnosti. U opisima svadbenih običaja na području južne Hrvatske, vrlo su česte pojave simboličnoga otkupa i svečanoga prijevoza nevjestine škrinje u kuću mladoženje.

Pored učestalosti u svadbenim običajima sela s kraja prošloga i početka našega stoljeća, škrinje su prisutne i u arhivskoj građi nekih jadranskih gradova i naselja XVI. do XIX. stoljeća. One se navode u popisima dotâ i kućnih inventara pod različitim nazivljem, ali najčešće

kao svadbene škrinje koje su dio nevjestine opreme, odnosno dio pokućstva o kojem se brine žena.

Podaci iz našega stoljeća odnose se na usmena kazivanja o ulozi škrinje u svadbi, te na opis primjeraka zatečenih na terenu. Sačuvane škrinje u Dalmaciji najčešće su jednostavne varijante jadranskog tipa s reduciranim ukrasom, a sam pojam redovito označava mladenkinu opremu.

U cjelini gledano, nevjestina škrinja u Hrvatskoj uklapa se u širu europsku kulturnu sliku. Čini se da je funkcija škrinje kao spremnice za miraz srednjovjekovnoga izvora.⁸ U skladu s općom profanizacijom života, ona u razdoblju gotike postaje najvažnijim dijelom pokućstva po dvorovima i građanskim kućama. U Italiji kasnoga srednjeg vijeka nevjestina škrinja (*cassone*) bila je naročito luksuzan predmet, kao i kasnije u pokućstvu renesanse.

U Dalmaciji se nevjestina škrinja može pratiti od XV-XVI. stoljeća u gradovima, a do sredine ovoga stoljeća u manjim naseljima i ruralnim područjima. U tom se vremenu, pod međusobnim utjecajima tradicijskoga naslijeđa i stranog importa, smjenjuju varijante oblika škrinje i njene upotrebe. Izraziti dodiri kulture sela i grada, odnosno zaleđa i priobalja, doveli su do dugoga trajanja tipičnoga oblika jadranske škrinje u funkciji spremnice za ruho. Primjer iz zbirke Benediktinskoga samostana u Trogiru proširuje granice tih utjecaja na odnos profanoga i sakralnoga.⁹ Moguća je i određena veza između pravne predaje miraza u srednjovjekovnim dalmatinskim gradovima (te kasnijim popisima miraza), s postupcima svečanoga prijevoza i javnoga razgledavanja škrinje prisutnim u našoj agrafičnoj kulturi. Iako je miraz bio jedan od načina održavanja seoskih kućnih zadruga, jer se tako nije usitnjavao zemljišni posjed, on je bio obavezan i u srednjovjekovnim dalmatinskim gradovima, koji nisu poznavali taj tip zadružnih zajednica (Janeković-Römer, 1994).

Budući da u pravilu ženska djeca nisu nasljeđivala roditeljsku ostavštinu, škrinja s ruhom je bila osnovna imovina koju je mlada žena dobivala po odlasku iz kuće. Od renesansnih primjeraka u građanskim kućama do primoštenskoga drvodjelje koji ih je izrađivao sredinom ovoga stoljeća, škrinja je najčešće bila dijelom nevjestine opreme. Kao lijepo izrađen predmet za prijenos miraza kojemu je i sama pripadala, ona je ostajala u novoj kući kao vrijedni dio pokućstva. Tu se također koristila kao spremnica za ruho, ali i kao klupa za sjedenje ili za ležanje. Čini se da je uporaba nevjestine škrinje kao opreme za novi dom jedan od razloga njenoga dugoga zadržavanja u ruralnim i drugim periferno-provincijskim sredinama. Prodorom industrijskoga pokućstva masovne proizvodnje, koji je ponekad također miraz ili svadbeni poklon, postepeno se gubio trag škrinje kao ženine svadbene opreme.¹⁰ Konačno je i ovdje njeno

8 Svadbeni kovčeg iz riznice katedrale u Vannesu (Francuska), oslikan figurama svirača i plesačice, datira još iz XII. stoljeća.

9 Škrinja je oslikana sakralnim prizorima. Donijela ju je u samostan jedna redovnica prilikom zaređenja.

mjesto preuzeo ormar, a oni do danas sačuvani rijetki primjerci više nisu nevjestine, već "bakine" škrinje.¹¹

LITERATURA

Bezić-Božanić, Nevenka: Unutrašnjost hvarske kuće u 17. stoljeću, *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji* 27, Split, 1988, str. 281-291

*** Nekoliko podataka o dotama u Starome Gradu na otoku Hvaru, *Ethnologica Dalmatica* 1, Etnografski muzej, Split, 1992, str. 77-90

Bogdan-Bijelić, Pavlina: Ženidba (Konavli u Dalmaciji), *Zbornik za narodni život i običaje*, XXVII, 1930, str. 110-136

Božić-Bužančić, Danica: *Privatni i društveni život Splita u osamnaestom stoljeću*, Školska knjiga, Zagreb, 1982

Braica, Silvio: Skica pučkih običaja u splitskim varošima, *Etnološka tribina* 17, Zagreb, 1994, str. 167-177

Bruck-Auffenberg, Natalia: *Dalmacija i njena narodna umjetnost*, Umjetnički nakladni zavod A. Schroll & co., Beč, 1912

Domaćinović, Vlasta: Škrinje od tesanih dasaka u Jugoslaviji, *Slavonsko naslijeđe* IV, Vinkovci, 1977

Enciklopedija likovnih umjetnosti, sv. I i sv. IV, Leksikografski zavod, Zagreb, 1959 i 1966

Fisković, Cvito: Spomenici otoka Visa od IX do XIX stoljeća, *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji* 17, Split, 1968

*** Svatovski običaji i pjesme u Orebićima, *Zbornik za narodni život i običaje*, knj. 45, JAZU, Zagreb, 1971, str. 279-305

Gavazzi, Milovan: *Hrvatska narodna umjetnost*, Hrvatski izdavački bibliografski zavod, Zagreb, 1944

Han, Verena: *Umjetnička škrinja u Jugoslaviji (od XIII do XIX st.)*, Muzej primenjene umetnosti, Beograd, 1960-1961

Ivanišević, Frane: *Poljica, Književni krug, Split, 1987*

Janeković-Römer, Zdenka: Rod i grad (Dubrovačka obitelj od XIII do XV stoljeća), *Prilozi povijesti stanovništva Dubrovnika i okolice* 4, Dubrovnik, 1994

Koludrović, Aida: Nekoliko isprava o mirazu iz Kaštel Gomilice, *Anali Historijskog instituta JAZU*, godina II, Dubrovnik, 1953, str. 283-306

*** U kući jednog kaštelanskog seljaka 1740 god., *Zadarska revija* 5, god. XII, Zadar, 1963

LeGoff, Jacques: *Srednjovjekovna civilizacija zapadne Europe*, Jugoslavija, Beograd, 1974

10 Do prije nekoliko godina u Splitu se mogla kupiti škrinja kao dio luksuznoga "stilskoga" pokućstva domaće proizvodnje, a danas se, također, može nabaviti kod talijanskih proizvođača.

11 Zbog nedostatka prostora za deponiranje, u Etnografskom muzeju u Splitu škrinje još služe za pohranu odjeće, što jasno govori o postojećim mogućnostima zaštite fundusa.

Matejčić, Radmila: Popisi oprema udavača (Dotali) iz 18. i početka 19. st. (Grada za povijest Kastavske nošnje), *Vijesnik Historijskih arhiva u Rijeci i Paznu*, sv. XIII, Rijeka, 1968

Mikac, Jakov: *Istarska škrinjica*, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, 1977

Miličević, Josip: Narodni život i vjerovanja u Sinjskoj krajini, *Narodna umjetnost*, knj. 5-6, Zagreb, 1967-68

Perić, Jelka: Kuća u Šibeniku od najstarijih vremena do konca XVIII stoljeća, *Radovi Instituta JAZU u Zadru*, sv. II, Zagreb, 1955, str. 233-269

Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, sv. 64, 2 petnaestoga dijela, JAZU, Zagreb, 1955

THE BRIDE'S CHEST BOX

(Summary)

As a favourite bride's item, the chest box has until recently been very well known in Croatia. This item which was used for transporting and keeping the bride's dowry appeared in two basic types: one made of hewn planks and that whose sides were made of single planks. Descriptions of wedding customs in southern Croatia usually speak of its symbolical purchase and ceremonious transport to the bride's new home.

Facts about the bride's chest box in Dalmatian towns date from the 15th - 16th century. In smaller towns and rural areas they were still used until the mid 20th century. Constantly influenced by tradition and foreign import, its shapes and function varied. Because of the direct influences of the rural and urban culture, that is the hinterland and the coastal part, the typical Adriatic type chest box was for a long time used for keeping clothes. Chest boxes from the Benedictine monastery in Trogir speak of their profane as well as sacral use. Legal delivering of the dowry in medieval Dalmatian towns (listed dowry afterwards) may be brought in relation to the ceremonious transport of the chest box and the display of the dowry. Although the dowry was one of the ways of upkeeping village communities because the land was thus not divided, it was also obligatory in medieval Dalmatian towns where such type of communities did not exist.

Although generally daughters were not entitled to their parents' inheritance, each was given a chest box with clothes that were brought to their new home. These finely elaborated chest boxes became a representative piece of furniture in their new home. It seems that due to this particular reason it was for a long time used in rural areas.

(Translated by Lada Gamulin)